

UNESCO pasaulio paveldo sąrašė esančios vietovės, Vilniaus istorinio centro, valdymo plano rengimas

I-mojo susitikimo su visuomene, diskusijos dalies apibendrinimas

Data: 2023 gegužės 25 d.

Vieta: Lietuvos nacionalinio muziejaus parodų erdvė „Istorijų namai“, Vilnius

Dalyviai: apie 60, (diskusijų ir darbo grupėse dalyje apie 50)

Diskusijai su dalyviais pritaikytas „Place Standard“ įrankis. Renginio dalyviai paskirstyti atsitiktinumo tvarka į 7 grupes. Kiekvienai grupei pateiktos aptarti dvi temos. Iš viso grupės aptarė 14 Vilniaus senamiestį skirtingais pjūviais nagrinėjančių sričių. Visos temos ir grupių pasiskirstymas pateiktas lentelėje žemiau. Grupės kiekvieną sritį vertino nuo 1 balo iki 7 balų ir savo įvertinimą įrašė į bendrą įvertinimų schemą (rožę).

Daugiau apie „Place Standard“ metodiką galite sužinoti čia: <https://www.ourplace.scot/tool>. Šis įrankis buvo naudojamas 2016 ir 2017 metais rengiant Edinburgo kultūros paveldo valdymo planą.

Diskusijų grupės ir temų pasiskirstymas

1 Grupė:	Judumas Paslaugos
2 Grupė:	Gamtiniai elementai Vietos įvaizdis
3 Grupė:	Urbanistinis vystymasis Saugumas
4 Grupė:	Žinios apie istorinį centrą ir UNESCO pasaulio paveldo statusą Aplinkos priežiūra
5 Grupė:	Kultūros paveldo apsauga Darbo vietos ir vietinė ekonomika
6 Grupė:	Lankytojų ir turistų srautų valdymas Dalyvavimas sprendimų priėmime
7 Grupė:	Gyvenamasis būstas Gyvenimo kokybė

Diskusijų rezultatai

STIPRYBĖS. 4-ios sritys įvertintos kaip Vilniaus istorinio centro stiprybės:

- gamtiniai elementai;
- paslaugos;
- vietos įvaizdis ir identitetas;
- saugumas.

Išsakyta, kad **gamtos elementų** senamiestyje pakankamai daug, tik reikia juos išsaugoti. Kaip privalumas įvardintos senamiesčio teritorijoje esančios natūralios ("apžėlusios") žaliosios erdvės. Siūlymas, kad vidiniai kiemai išliktų kuo labiau žali, nes tai - saugotinas išskirtinumas. **Įvertinimas 6 balai iš 7.**

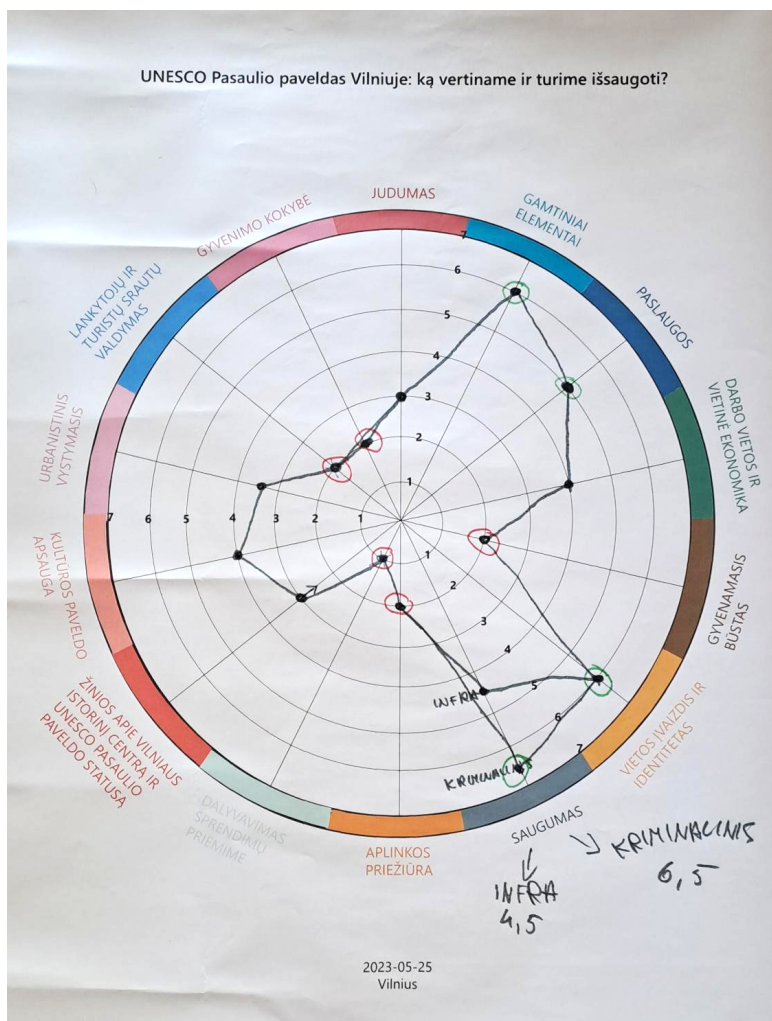
Paslaugų srityje akcentuota, kad pirmieji tiek naujų, tiek senųjų pastatų aukštai turėtų būti skirti visuomeniniams interesams - komercijai ir paslaugoms. Siūloma, kad valdymo plane būtų atkreiptas dėmesys į Turto banko valdomus senamiesčio pastatus ir jų galimą panaudojimą. Taip pat akcentuota senamiesčio aikščių aktyvumo problema ir netinkamas teisinis reguliavimas, kuris apriboja piliečių galimybes naudotis dalimi senamiesčio aikščių (Susirinkimų įstatymo 4 str. 3 dalis). **Įvertinimas 5 balai iš 7.**

Kalbant apie **senamiesčio įvaizdį ir identitetą** įvertintos aktyvios čia veikiančios vietos bendruomenės: Stiklo, Savičiaus, Užupio. Įvardinta, kad Vilniaus istorinis centras miestiečių vertinamas pozityviai, kad vertiname čia esantį kultūros paveldą ir norime jį išsaugoti. Kaip iššūkis įvardintas su nauju vystymu besikeičiantis istorinio miesto centro kraštovaizdis: "moderni architektūra fragmentuoja senamiesčio vaizdą". **Įvertinimas 6 balai iš 7.**

DISKUTUOTINOS SRITYS. Kaip diskutuotinos sritys Vilniaus senamiestyje įvertintos:

- vietos ekonomika ir darbo vietos;
- žinios apie Vilniaus istorinį centrą ir UNESCO pasaulio paveldo statusą;
- kultūros paveldo apsauga;
- urbanistinis vystymasis;
- judumas.

Vietos ekonomika įvertinta 4 balais iš 7. Nors senamiestis gyvas ir dieną ir naktį, abejojama ar yra pakankamai galimybių įgyti reikiamų įgūdžių darbui ar sulaukti pagalbos

norint pradėti nuosavą verslą. Išsakytas teigiamas atvejis, kai Vilniuje amatininkai turi galimybę nuomotis patalpas savo dirbtuvėms mažesne nei rinkos kaina. Kaip sektingas pavyzdys paminėtas Kremonos miestelis Italijoje, kuriame yra virš 300 visuomenei atvirų muzikos instrumentų dirbtuvių.

Visuomenės žinios apie Vilniaus istorinį centrą ir UNESCO pasaulio statusą įvertintos kritiškai. Teigiama, kad vertybe didžiuojamasi, tačiau problema ta, kad daugeliui nežinoma, kas konkrečiai Vilniaus senamiestyje yra saugoma ir kodėl. **Įvertinta 3-2.5 balais iš 7.**

Kultūros paveldo apsauga įvertinta kaip nepakankama. Labai mažai žinoma apie Vilniaus senamiesčio nematerialųjį paveldą, daug klaidų matoma pastatų restauracijos srityje. **Įvertinta 4 balais iš 7.**

Vertinant **urbanistinį vystymąsi** aptarta, kad jis tikrai jaučiamas tiek saugomo senamiesčio teritorijos zonoje, tiek ir senamiesčio apsaugos zonos ribose. Kaip teigiamos vystymosi sritys įvardintos atnaujintos pėsčiųjų jungtys, sumažėjęs mašinių tranzitas, atsinaujinę parkai su laisvalaikio zonomis, atsirado apšvietimas (kaip pavyzdys paminėtas Vilniaus pilių valstybinis rezervatas). Kaip iššūkis įvardinta tai, kad naujasis vystymasis senamiesčio teritorijoje vertinamas skirtingai. Viena vertus, dalis miestiečių prieštarauja visoms naujovėms miesto istoriniame centre. Saugant paveldą siekiama, kad jis išliktų nepakitęs, o tai, kas buvo sugriauta - būtų atkurta. Kitas požiūris, laikosi nuomonės, kad paveldo apsauga neturėtų riboti tolimesnio

senamiesčio vystymo, pokyčių ir naujovių. Kartu akcentuota, kad naujovės turi būti daromos paisant senamiesčio charakterio, kas dabar, anot diskusijos dalyvių, dažnai nėra daroma. Galiausiai, pasiūlyta idėja, kad senamiesčio teritorijoje esančius pastatus administruojančios įmonės turėtų būti informuotos ir apmokytos, kaip turi būti vykdoma paveldo apsaugos zonoje esančių pastatų priežiūra. **Įvertinta 3.5 balo iš 7.**

Kalbant apie **judumą** buvo aptariami pėsčiųjų, dviratininkų judėjimo aspektai. Išsakyta, kad pėsčiųjų eismui neužtikrinamas pakankamas plotis, sutinkami kliūviniai: netinkamai pastatyti el. paspirtukai, lauko kavinių baldai, apšvietimo stulpai, transformatorinės. Taip pat patirtį blogina prastas matomumas, praėjimų užtvėrimas aukštomis neskaidriomis tvoromis ir vartais: "jausmas lyg eitum tuneliu". Šaligatvių dangos kokybė vertinama prastai, laiptai dažnai nepritaikyti gyventojams su judėjimo negalia. Išsakyta, kad senamiestyje yra nepakankamai viešojo transporto jungčių, kurios užtikrintų Vilniaus miesto darnaus judumo plane numatytą reikalavimą - 300 m. atstumą nuo gyvenamųjų namų iki viešojo transporto stotelės. **Įvertinta 3 balais iš 7.**

SILPNYBĖS. Kritiškiausiai renginio dalyvių įvertinti Vilniaus senamiesčio aspektai:

- **aplinkos priežiūra;**
- **gyvenimo kokybė;**
- **gyvenamasis būstas;**
- **turistų srautų valdymas;**
- **dalyvavimas sprendimų priėmimo.**

Kalbant apie **aplinkos priežiūrą** senamiestyje aptarta labai prasta gatvių priežiūra, ypač šaltuoju metu laiku (nevalomas sniegas, prastėjantis gatvių apšvietimas). Kaip idėja pasiūlyta, kad bent jau Vilniaus istorinio centro ribose būtų grįžtama prie kiemsargių, kurie gali teikti individualizuotas aplinkos priežiūros paslaugas. Siūlyta, kad UNESCO pasaulio paveldo sąrašė esančio Vilniaus senamiesčio ribose būtų parengtas specializuotas aplinkos priežiūros planas. **Įvertinta 2 balais iš 7.**

Aptariant **gyvenimo kokybės** klausimus išryškėjo trys pagrindinės temos: užstatymo

tankinimas kiemuose, naktinė ekonomika ir galimybė dalyvauti sprendimų priėmimo.

Nerimaujama, kad keičiant senamiesčio kiemuose esančių pastatų ir priestatų funkcijas prarandamas kiemų istorinis multifunkciškumas. Tuo tarpu naktinė ekonomika sukelia daug rūpesčių senamiesčio gyventojams: didelis triukšmas, suprastėjusi bendra jausena: “Vietos gyventojai kitaip išjaučia senamiestį, nei jo lankytojai ir yra labiau linkę jį saugoti”. Galiausiai, reziumuota, kad tam, jog žmogus jaustųsi gyvenantis kokybiškai, jis turi jaustis galintis dalyvauti vietos valdyme. Kartu įsitraukimas yra gana sudėtingas procesas kainuojantis laiko, emocinius ir kitus resursus. **Įvertinta 2 balais iš 7.**

Apie **visuomenės dalyvavimą priimant sprendimus** plačiau diskutavo kita grupė. Pasidalinta, kad vietos bendruomenės jaučiasi ignoruojamos, nes savivaldybė, kitos savivaldos įstaigos nepakankamai reaguoja į miestiečių oficialius prašymus (raštus) ar, pavyzdžiui, teikiamas pastabas teritorijų planavimo dokumentams. Taip pat įvardinta, kad seniūnai, kaip vietos bendruomenės atstovai, savivaldoje turi per mažai galios arba jų nuomonė nėra girdima. **Įvertinta 1 balu iš 7.**

Lankytojų ir turistų srautų valdymas vertinamas, kaip chaotiškas. Išsakyta, kad trūksta bendradarbiavimo tarp skirtingų turizmo klausimus kuruojančių institucijų. Pavyzdžiui, "Travel Lithuania", "Go Vilnius" ir kitų. Paminėta, kad Vilniaus istorinis centras yra viena pagrindinių turistų lankomų vietų, kurios unikalumas - išlikę senieji pastatai, o ne moderni naujoji architektūra. Taip pat grupė siūlo orientuotis ne tik į užsienio, bet ir vietinius turistus. Grupė siūlo nepamiršti, kad informacija apie lankytinus objektus turi būti teikiama tiek užsienio, tiek lietuvių kalba. **Įvertinta 2 balais iš 7.**

Diskutuojant apie **gyvenamą būstą** Vilniaus senamiestyje siūloma atlikti ekspertinį vertinimą, kuris leistų duomenimis pagrįsti esamą būsto prieinamumo, įperkamumo, pasiūlos situaciją. Senamiestyje gyvenamojo būsto klausimai turi papildomo kompleksiško, kadangi čia esantiems pastatams reikalinga speciali priežiūra, kuri ne visada prieinama mažesnes pajamas gaunančioms socialinėms grupėms. Taip pat senamiestis pasižymi gentrifikacija - rajono transformacijos procesu, kurio metu apleistas, žemesnes pajamas gaunančių socialinių sluoksnių gyvenamas rajonas tampa prestižiniu, pasižyminčiu aukštomis nekilnojamo turto kainomis. **Įvertinta 2 balais iš 7.**

Papildoma informacija

- Visą renginio įrašą galima rasti Vilniaus miesto savivaldybės Youtube kanale: <https://www.youtube.com/watch?v=fzolUCVRPSo>
- Informaciją apie projektą kviečiame sekti: www.vilnius.lt/unesco
- I-mojo renginio metu dalyvavo asmenys iš šių organizacijų ir institucijų:

Vilniaus universiteto Istorijos fakultetas

Kultūros paveldo departamentas

Kultūros ministerija: profesionalios kūrybos ir tarptautiško politikos grupė; Kultūros politikos skyrius; Kultūrinės edukacijos politikos grupė

Kultūros taryba

Valstybinė kultūros paveldo komisija

Turto bankas

Valstybinio Kernavės kultūrinio rezervato direkcija

Lietuvos nacionalinis muziejus

Lietuvos nacionalinis Daliės muziejus

Markučių dvaras

Vilniaus vystymo kompanija

Vilniaus senamiesčio atnaujinimo agentūra

UAB "Vilniaus planas"

Vilniaus m. Savivaldybė: Kultūros paveldo skyrius; Vyr. architekto skyrius

Lietuvos geografų draugija

Lietuvos gidų gildija

Projektavimo ir restauravimo institutas

Asociacija Istorinis miestas

Asociacija ICOMOS Lietuva

Aplinkos ir paveldo apsaugos sąjūdis

Stiklių bendruomenė

Užupio bendruomenė

Senamiesčio gyventojai, lankytojai ir nepriklausomi sričių ekspertai.